

Centralna Komisja Egzaminacyjna

Arkusz zawiera informacje prawnie chronione do momentu rozpoczęcia egzaminu.

Układ graficzny © CKE 2010

WPISUJE ZDAJĄCY

KOD

--	--	--

PESEL

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

*Miejsce
na naklejkę
z kodem*

dysleksja

**EGZAMIN MATURALNY
Z JĘZYKA BIAŁORUSKIEGO
POZIOM ROZSZERZONY**

MAJ 2011

Instrukcja dla zdającego

1. Sprawdź, czy arkusz egzaminacyjny zawiera 11 stron. Ewentualny brak zgłoś przewodniczącemu zespołu nadzorującego egzamin.
2. Pisz czytelnie. Używaj długopisu/pióra tylko z czarnym tuszem/atramentem.
3. Nie używaj korektora, a błędne zapisy wyraźnie przekreśl.
4. Pamiętaj, że zapisy w brudnopisie nie będą oceniane.
5. Możesz korzystać ze słowników językowych.
6. Na karcie odpowiedzi wpisz swój numer PESEL i przyklej naklejkę z kodem.
7. Nie wpisuj żadnych znaków w części przeznaczonej dla egzaminatora.

**Czas pracy:
180 minut**

**Liczba punktów
do uzyskania: 45**

MOB-R1_1P-112

Pisanie własnego tekstu w związku z tekstem literackim zamieszczonym w arkuszu. Wybierz jeden temat i napisz wypracowanie.

Тэма 1: Разважанні пра жыццё і смерць – апішы на аснове аналізу і інтэрпрэтацыі фрагментаў *Новай Зямлі* Якуба Коласа: *На рэчцы і Смерць Міхала*.

XIX. НА РЭЧЦЫ

Ніхто з дамашніх не згадае,
Чым рэчка Костуся займае,
Якая іх звязала сіла
І чым яна так хлопцу міла. [...]

Глядзіш – на рэчку ён шыбуе
І лёд сякеркаю мацуе,
То падбяжыць і скаўзанецца,
І сам сабе ён засмяецца; [...]

Марозік крэпіць, лёд таўшчэе,
І рэчка вольная нямае,
Да дна вадзіца вымярзае
І ходу, бедная, не мае,
І цесна там ёй, і няміла
Яе халодная магіла;
Але дарма: жывую сілу
Не запраторыш ты ў магілу,
Мароз бязжаласны і люты!
Хоць ты звязаў і крэпка пугы,
Скаваў і рэчкі і азёры
І ўсё заціснуў пад запоры,
Разлэгшысь лёдам і снягамі
Над чыстым полем і лугамі,
Ды ты жыцця, брат, не здалееш,
Як ты ні дурыш, ні шалееш.
Глядзі – скрозь ковы ледзяныя
Сачацца кропелькі жывыя,
Дарогу новую шукаюць
І лёд вадою заліваюць.
І праўда: рэчачка-крынічка,
Хаця і мелка, невялічка,
Але такую сілу мае,
Што лёд угору падымае
І ломіць глызу, як націну.
– Гэ, брэшаш ты, мароз, не згіну
Я пад карою ледзяною,
Пабарукаемся з табою! –
Як бы гаворыць смела, гулка
Марозу бойкая рачулка.
І між марозам і вадою
На гэтай рэчачцы зімою

Такія справы вынікаюць,
Што надта Костуся займаюць. [...]

Мароз – паважны. Як вяльможа,
Знасіць свавольніцтва не можа,
І на той час, як ён пануе,
Па небе хмарка не вандруе,
І ўсе стварэнні занямеюць,
І патыхаць вятры не смеюць.
Ўсё ціха, мёртва, нерухома.
Сядзіць звяр’ё між буралома
І знака жыцця не пакажуць,
Вароны дзюба не развяжуць,
Ўсе нахахорацца, ні зыку –
Ўладарства холаду вяліка.
І верабей з усёй раднёю
Не шкне, схаваўшысь пад страхою.
Адзін мароз адно ўладае,
На ўсё ён рукі накладае,
Ўсё гне халоднаю нагою;
І лес пад сінюю смугою
Застыў, стаіць, як амярцвелы,
Башлык надзеўшы чысты, белы.
І толькі ён, мароз заўзяты,
Мароз занадта зухаваты,
Адзін па лесе пахаджае,
Бо роўных ён сабе не мае. [...]

XXX. СМЕРЦЬ МІХАЛА

Канец... Як проста гэта слова
І мнагазначна, заўжды нова!
Як часта мы пад крыжам мукі
Ў тамленні духу ўзносім рукі
І вочы, поўныя гарэння,
І прагнем мігу вызвалення!
Шчаслівы міг, бо палі пумы!
Канец – і нейкі круг замкнуты
У небыццё ідзе і гіне,
Каб месца іншай даць часіне;
І вера ў той канец няўхільны
Знішчае тлен гнілы, магільны.

Канец!.. Як многа разважання
І засмучонага пытання
У гэтым простым, страшным слове
Пры іншым з’явішчы і ўмове,
Калі астатняю мяжою
Канец кладзецца між табою
І тым, што дорага і міла,
Што душу грэла і хіліла

І сэрца моцна парывала,
Як гімн у вуснах перавала,
Калі змутнелаю вадою,
Дзе сонца цешыцца сабою,
Шуміць ён вольны і імкненны
І гучна-звонны й бела-пенны!
І ты, маё апавяданне,
Жыцця адбітак, разважання,
Нязжыты след прасцяцкай долі,
Адвечны водгук праўды, волі,
Ўжо бачыш дзень свайго змяркання.
І сціхне ліры звон тужлівы,
Бо блізак захад той маўклівы,
Апошні крок твайго блукання.
І смутна мне: я жыў з табою
Адною думкаю, душою,
Насіў цябе, як носіць маці
Нясны воблік той дзіцяці.
Ды ты, відаць, не ў міг шчаслівы
На свет радзілася бурлівы
Яшчэ далёкаю вясною
За мураванаю сцяною
Ў няволі жудаснай астрога,
Калі над намі ноч-аблога
Навісла цемраю густою
Ігнула цяжкаю пятою,
Як неадхільная навала,
Усё, што жыцце асвятляла.
Ды ноч мінулася памалу
Ў агульным жыцця перавалу,
А там дарога, зноў дарога,
Разлука з краем і трывога
І паднявольнае блуканне
І гэта нуднае змаганне
За інтарэсы жывата,
Ды зноў варожая пята... [...]

Тэма 2: На аснове аналізу і інтэрпрэтацыі фрагментаў *Макаркавых Волькі Кузьмы Чорнага* ахарактарызуй мастацкія сродкі паказу герояў апавядання.

Макаркавых Волька

(скарочана)

Постаць і хада гэтай жанчыны непрыемна нагадалі Сафрону Дзядзюлю адну асобу [...]. Успаміны гэтыя былі прыкрыя. Але з-пад гэтай прыкрасці даволі ўпарта высоўвала галаву ганарыстае задаваленне.

Гэта было таму назад год дзесяць. Сафрон Дзядзюля сватаўся да Макаркавых Волькі. [...]

Яна хацела ехаць вучыцца, і от аднойчы, не ведаючы, як ад яго адчапіцца, яна сказала яму ні то стала, ні то жартам:

– Я за цябе не пайду, бо ты такі... [...] пасля цябе заўсёды астаецца куча смецця, попелу з папярсы, пяску і гразі з-пад ног.

– Ну, а больш? [...]

– Калі ты возьмеш у рукі якую-небудзь рэч, то адразу пачнеш на ёй цвіком [...] вырысоўваць сваё прозвішча [...] ты пусты ганарлівец... [...] кожнага любіш абсмяць... [...] я памятаю, мая маці [...] пакаўзнуўшыся, упала, а ты пасля рагатаў [...].

Апошнія словы Волька сказала гнеўна [...].

Усё гэта было праўда, і тым больш зняважыла высокія Дзядзюлевы пачуцці. Праз паўгода Волька паехала вучыцца на рабфак¹, а яшчэ праз паўгода ёй наўздагон пайшла заява аб тым, што яна «лісіца ў воўчай скуры» [...].

Даходзілі чуткі, што Вольку з рабфака звольнілі. [...]

Яна нібыта недзе асталася на працу, а вечарамі хадзіла ў вячэрнюю школу. [...] яна аднойчы ўлетку прыехала дадому [...] з прычыны хваробы маці. Маці памерла. [...] як толькі яна паехала ў свой горад, следам за ёю пайшла заява, што яна [...] была звольнена з рабфака як кулацкая дачка. Здарылася так, што бацька [...] цяля прадаў і грошы аддаў ёй. [...] Такім парадкам, у Дзядзюлеву заяву было ўпісана, што [...] Вольчын бацька займаецца спекуляцыяй цялятамі. [...]

Праз некаторы час Волька прыслала бацьку грошы [...] і яны пайшлі назад. Узнепакоеная Волька напісала бацькаваму суседу, і той адказаў, што бацька памёр [...]. З задаваленнем думваючы аб тым, што ён сваімі заявамі адпомсціўся Вольцы за колішнюю знявагу, Дзядзюля спакойна клаўся спаць [...]: «Цяпер мы з ёю квіты». [...]

Сафрон Дзядзюля [...] быў начальнік усёй кааперацыйнай сеткі па сельсавеце. З таго часу ён пастарэў [...].

Падыходзячы да паркана, Сафрон Дзядзюля заўважыў раптам, што на царкоўнай сцяне вісіць нейкае паліто. [...] раптам спыніўся як ашаламонены: перад ім была Макаркавых Волька.

Гэта была маладая жанчына. Прывабнай сталасцю поўніліся ўся яе пастава, рухі і рысы. Яна працавала [...].

Ахоплены незразумелай трывогай, Сафрон Дзядзюля ціхом павярнуўся і шмыгануў за рог царкоўнай сцяны [...]. Гэта не была тая ранейшая простая і вясёлая Волька. Наіўнасці тут ужо не было [...].

Да самага вечара ён быў неспакойны [...] ён сядзеў у самым цёмным кутку канцылярыі [...]. Ціхом адчыніліся дзверы і хтосьці ўвайшоў. Дзядзюля не падняў галавы [...].

– Выбачайце, мне параілі зайсці да вас. [...] Я хацела прывесці магільы ў парадак. [...] ў краме цвікоў так мала, што іх не кожнаму прадаюць. Я і прашу вас каб вы адпусцілі цвікоў.

¹ рабфак – (скарот з рус. мовы) рабочы факультэт; вышэйшая навучальная ўстанова ў першыя гады існавання СССР.

– [...] Ніводнага цвіка няма. І не будзе!

Маладая жанчына шпарка выйшла [...]. [...] Пануры, як кавалак хмары, ён дацягнуўся дадому і, каб асвяжыць гарачую галаву [...] выйшаў у адной бялізне на двор. [...]

Быў вечар. Волька сядзела ў свайго колішняга суседа [...]. У хату ўвайшла жанчына і пачала расказваць, што Дзядзюля вельмі хворы [...]. Маладая жанчына [...] папрасіла правесці яе да Дзядзюлі [...].

Дзядзюля быў смелы і храбры толькі там, дзе ўсё добра і лёгка ішлося. Цяпер ім апанавала няшчасце, і ён размяк, як гнілая салома. [...]

– Слухай [...]. Гэтая Волька, што прыехала – доктар. Ідзі пакліч яе. [...]

– Дзе хворы? – сказала яна [...].

– Я, я хворы, [...] ратуйце, век буду дзякаваць [...].

– Дастаньце [банькі], я пастаўлю [...]. Рэцэпт я напішу.

– Вы мяне выбачайце [...] Я вам цвікоў не даў [...]. Я гэтую памылку выпраўлю [...]. Лячыце мяне, як мага, прашу вас.

– [...] А я і не пазнала. Нічога, хвароба не страшная, паправіцеся. [...]

– Дайце на чым напісаць рэцэпт [...].

Волька адчыніла шуфляду і дастала адтуль жмут папераў [...]. Глянучы ў іх, яна жажнулася, яна чытала чарнавікі Дзядзюлевых заяваў на яе. [...]

Назаўтра Дзядзюлю стала лепш. [...] яго мазгі прабівала думка, што на яго накладзена пячаць ганьбы: у цяжкую для яго хвіліну Волька прыйшла ратаваць яго. Нягледзячы на ўсе яго заявы, яна стала доктарам. [...]

– Чартоўка паршывая! [...] Доктар называецца. Паставіла банькі, напісала рэцэпт і ўсё [...]. Толькі назва, што дактары [...]. Дзядзюля пісаў [...] «Заява... Гэтая гора-ўрач дэтальна нават не азнаёмілася з хваробай [...]. І ні разу не зайшла праверыць змагаючага з захворваннем арганізма... І яшчэ трэба дадаць, што гэтая асоба рэлігійная, што не можа быць у адпаведнасці са званнем савецкага ўрача, [...] гэтая асоба [...] дачка кулака і спекулянта цялятамі [...].»

Дзядзюля раптам задумаўся: куды ж паслаць гэтую заяву? Невядома, адкуль яна сюды прыехала? [...]

Дзядзюля ішоў на працу. Зазірнуўшы на могільнік, ён убачыў дзве акуратна абкладзеныя дзяржом магілы Вольчыных бацькоў [...]. «Недзе ж такі дастала цвікоў», – падумаў Дзядзюля [...].

– Паехала? – запытаў Дзядзюля.

– [...] ненадоўга. Ёй тут вельмі спадабалася, а ў раёне якраз не хапае аднаго доктара. [...] «Вось цяпер і вядома, куды пасылаць заяву, - падумаў Дзядзюля [...].»

У тыя самыя дні Волька пісала сваёй сяброўцы:

«[...] Я прывяла да парадку магілы бацькоў [...] усё так блізка і знаёма майму сэрцу. Я шаную тое, што было ў маёй душы з маленства і люблю сучаснае [...].

Не абышлося і без непрыемных успамінаў. Я дазналася, праз каго я тады гэтулькі перацярпела знявагі і крыўды [...]. Я гэтага чалавека лячыла. Як мне было агідна дакранацца да яго рукамі [...]. Прышоўшы дадому, я доўга мыла рукі і думала: зусім можа быць, што ён зноў пачне займацца падобным шальмоўствам. Нашто? Так сабе, з ласкі на пацеху... Адным словам – чорт з ім... [...].»

BRUDNOPIS (*nie podlega ocenie*)

--	--	--	--	--	--	--	--	--

KOD EGZAMINATORA

.....
Czytelny podpis egzaminatora

--	--	--

KOD ZDAJĄCEGO